

Звіт
за результатами моніторингового візиту
до Комунального закладу "Макарівський районний центр
соціальної підтримки дітей та сімей "Промінь надії" Київської області

Мета візиту: моніторинг діяльності, спрямованої на соціальний захист дітей та сім'ї.

Місце проведення:

вул. Донецька, буд. 16а, смт. Макарів, 08001.

Дата проведення: 14 грудня 2018 року

Склад моніторингової групи:

Філіпішина А.А., представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з дотримання прав дитини та сім'ї.

За участі: Керівника експертної групи з питань інтегрованих соціальних послуг сім'ям Директорату соціальних послуг та інтеграції Міністерства соціальної політики України Гладкової О.Ю. та представника Громадської спілки "Українська мережа за права дитини" Толстоухової С.В..

У ході моніторингового візиту до Комунального закладу "Макарівський районний центр соціальної підтримки дітей та сімей "Промінь надії" Київської області (далі – Центр) встановлено наступне.

Центр являється комунальним закладом району зі штатною чисельністю 37 осіб, у тому числі: 6 осіб адміністративного складу, 9 осіб господарського персоналу, 19 – фахівців соціальної роботи, 2 психолога, 1 медична сестра. На момент моніторингового візиту у Центрі наявні вакансії 6 фахівців соціальної роботи, 2 психологів, медичної сестри та сторожів. За інформацією керівництва Центру, відзначається велика плинність кадрів: за 7 років змінилось 200 фахівців. Більше року немає медичного працівника.

У Центрі утворено та діє чотири відділення, у тому числі: Відділення профілактичної роботи штатною чисельністю 8 осіб; Відділення термінового влаштування дітей штатною чисельністю 6 осіб; Відділення матерів з дітьми штатною чисельністю 3 особи і Відділення малий груповий будинок – 5 осіб.

На момент візиту у Центрі перебувало 31 дитина, у тому числі :

у Відділенні термінового влаштування дітей – 15;

у Відділенні малий груповий будинок – 14;

у Відділенні матерів з дітьми – 2.

Після ліквідації районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді функції центру частково були передані відповідній службі у справах дітей та Центру.

Центр надає послуги з утримання, проживання, харчування дітей. Проте Центр не виконує функцій щодо організації і надання соціальних

послуг різним категоріям населення району. В районі відсутні патронатні сім'ї, обмежена кількість прийомних сімей і ДБСТ (3 ДБСТ та 2 прийомні сім'ї).

В структурі Центру утворена **Служба підтримки сім'ї**, в якій є 3 штатні фахівці. Працівники даної служби виявляють і ведуть облік сімей в складних життєвих обставинах (далі – СЖО) і здійснюють соціальний супровід лише в 3-х селах району: Груське, Кодра, Мар'янівка. Загальний облік сімей в СЖО району не ведеться. Керівництво центру пояснює це тим, що не достатньо працівників для організації такої роботи. Робота з сім'ями, які перебувають в СЖО ведеться переважно по картці клієнта. За 9 місяців 2018 року з 57 сім'ями працюють по картці клієнта, 2 сім'ї перебувають під соціальним супроводом.

Проте оцінка потреб сімей не здійснюється, відтак незрозумілим є те, хто і яким чином встановлює факт і підстави перебування сім'ї в СЖО.

Для роботи з сім'ями, які перебувають в СЖО, створюється мультидисциплінарна команда виключно з працівників Центру. До роботи мультидисциплінарної команди не залучаються працівники соціального захисту, вчителі, лікарі, дільничні, працівники ювенальної превенції тощо. Зазначене є порушенням п.12 Порядку взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів та установ під час забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2018 № 800.

Як зазначалось вище, у **Відділенні термінового влаштування дітей** 6 штатних працівників, психолог відсутній, перебуває 15 дітей від 2 до 12 років.

Влаштування дітей у Відділення здійснюється за направленням районної служби у справах дітей та сім'ї або сільського/селищного голови для "цілодобового проживання та утримання" або "отримання послуг стаціонарного проживання та харчування" відповідно.

Термін перебування дітей в даному відділенні в переважній більшості перевищує допустимий термін визначений законодавством.

Так, із загальної кількості дітей, які перебували у відділенні на момент візиту – 13 дітей (87%) знаходяться у Центрі понад рік, що є значним перевищенням встановленого законом строку.

Наприклад, сестри _____ та _____ у Центрі з 17 жовтня 2017 року, тобто перевищений термін перебування становить п'ять місяців. Діти потрапили до закладу на підставі повідомлення Вільнянського сільського голови у зв'язку із наявністю в родині складних життєвих обставин. У той же час висновок про доцільність позбавлення батьківських прав підготовлений районною службою у справах дітей лише 16.05.2018 року – через сім місяців з моменту залишення дітей без батьківського піклування, що є грубим порушенням ст.5 Закону України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-

сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" та п.9 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 (далі – Порядок).

Практично усі діти потрапляють до Центру у зв'язку із вилученням із сім'ї, яке відбувається на підставі акту обстеження матеріально-побутових умов за підписом голова сільської або селищної ради, депутата сільської селищної ради або соціального працівника. Прийом дітей в заклад здійснюється на підставі акту про факт передачі дитини. Влаштування деяких дітей здійснювалось на підставі пояснювальної записки сільського голови. Зазначене не узгоджується із нормами ст.170 Сімейного кодексу України, п .22 Примірного Положення про центр соціальної підтримки дітей та сімей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 834, та положеннями Порядку.

В порушення зазначеного законодавства районна служба у справах дітей кожні три місяці погоджує продовження терміну надання дитині послуг у Центрі.

Фактично догляд за дітьми, які перебувають у Відділенні термінового влаштування здійснює один працівник, який відповідає за групу. Цей працівник має велике навантаження адже цілодобово доглядає за 15-ма дітьми у віці від двох років, що може негативно відобразитися на якості здійснюваних функцій.

Наприклад, на момент прибуття моніторингової групи до Центру, усі діти зазначеного Відділення були виведені на прогулянку у снігову погоду при мінусовій температурі повітря без рукавичок.

У той же час у відділенні через вакансію психолога відсутня соціально-психологічна реабілітація дітей. Не здійснюється робота з біологічними батьками щодо створення умов для реінтеграції дитини в біологічну родину.

Робота з реалізації індивідуальних планів соціального захисту дитини не ведеться. Плани складені формально, без врахування індивідуальних особливостей по кожній життєвій ситуації дитини.

Окрім того, в Центрі на кожну дитину ведеться кілька особових справ з різним набором документів. Частина документів, що стосується дитини зберігається у юриста закладу, частина у заступника керівника, частина у Відділенні. Зазначене суперечить п.п. 16, 18 Примірного Положення про центр соціальної підтримки дітей та сімей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 № 834.

В деяких особових справах дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, відсутні рішення суду про позбавлення батьківських прав, відсутні обліково-статистичні карти та інформація щодо майна дитини. Проте по кожній дитині центр звітується перед районною службою у справах дітей та сім'ї раз в три місяці (раніше щомісячно). Водночас така звітність не передбачена законодавством.

Вказане свідчить про формальний підхід з боку керівництва Центру до роботи з дитиною та відсутність реального контролю з боку служби у

справах дітей та сім'ї Макарівської районної державної адміністрації за діяльністю закладу та соціальним захистом дітей, які у ньому перебувають.

Окрім того, упродовж 2018 року службою у справах дітей та сім'ї не підготовлено жодного позову до суду про позбавлення осіб батьківських прав по відношенню до дітей, які тривалий час перебувають в Центрі. Цю функцію фактично перекладено на адміністрацію Центру.

Відділення малий груповий будинок Центру (далі – відділення) розраховано на 10 ліжко-місць проте фактично в ньому перебуває 14 дітей у т.ч. 5 хлопчиків і 9 дівчат.

На дату візиту Положення про відділення не приведено у відповідність до примірного Положення про малий груповий будинок, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 № 926.

Упродовж 2018 року у відділенні перебувало 30 дітей, з яких 7 повернулися до батьків, 3 дитини влаштовано під опіку, 3 – в прийомну сім'ю і 2 у дитячий будинок сімейного типу.

У відділенні 5 спалень в кожній з яких від 2 до 4 ліжок. У кімнатах чисто, в наявності стіл для занять, шафа для одягу. Діти мають особистий простір (на стінах у деяких дітей намальовані власноруч малюнки), ліжка акуратно прибрані, на деяких м'які іграшки.

Проте розселення дітей по кімнатах відбувається виключно керівництвом відділення без врахування думки дитини. При розселенні дітей враховуються принципи статі, родинних стосунків та віку.

Із загальної кількості дітей, 4 дитини мають статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування. Проте 10 дітей понад рік очікують на рішення суду щодо позбавлення батьків батьківських прав, що є грубим порушенням ст.5 Закону України "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування" та п.9 Порядку. Недотримання строків надання дитині відповідного статусу тягне за собою порушення соціальних прав і державних гарантій. Такі діти не отримують аліментів, не мають пільг щодо вступу до вищих навчальних закладів, розмірів стипендій і матеріального забезпечення. Також вони не можуть бути влаштовані на виховання в сім'ю: усиновлення, під опіку/піклування, прийомну сім'ю чи дитячий будинок сімейного типу.

За організацію виховного процесу відповідає Начальник відділення. Процес зведений до формального догляду за дітьми: задоволення першочергових потреб з харчування, гігієни, відвідування навчального закладу, організація дозвілля. Робота, спрямована на соціальну, психологічну реабілітацію дитини не проводиться. Не проводиться також робота з сім'єю щодо подолання ознак СЖО і повернення дитини в родину.

Одна дитина яка проживає у відділенні, має висновок ПМПК. Проте особливі потреби дитини не задовольняються: не отримує послуги логопеда, психолога.

Окрім того, у 2018 році двоє вихованців Центру перебували на обстеженні та лікуванні в стаціонарі дитячого відділення Київської обласної психо-неврологічної лікарні №2. На момент госпіталізації обидві дитини мали статус позбавлених батьківського піклування. Проте поміщення дітей до психіатричного закладу відбулось з порушенням вимог ст.13 Закону України "Про психіатричну допомогу" (без усвідомленої письмової згоди дитини та рішення органу опіки та піклування відповідно).

Відсутність психолога в закладі, низький кваліфікаційний рівень фахівців, які працюють з дітьми, не проходження дітьми соціальної, психологічної реабілітації призводять до виникнення частих конфліктів між дітьми. зазначене підтверджується і адміністрацією закладу і дітьми. Зі слів адміністрації Центру між дітьми у Відділенні часто виникають бійки. Для врегулювання конфліктних ситуацій адміністрація викликає службу у справах дітей, керівництво районної державної адміністрації та проводить бесіди з дітьми.

Зі слів керівника Центру усі вихованці закладу, у тому числі і статусні, спілкуються зі своїми батьками та іншими родичами. Проте в жодній особовій справі дитини немає рішення суду про надання дозволу батькам, позбавленим батьківського піклування, на спілкування з дитиною, що є порушенням ст. 168 Сімейного кодексу України.

Враховуючи те, що і відділення термінового влаштування і відділення малий груповий будинок переповнені є нагальна потреба у розвитку в районі сімейних форм виховання дітей.

В Центрі створено і функціонує також **Відділення матері і дитини**. У той же час на момент моніторингового візиту у відділенні перебувала одна вісімнадцятирічна вагітна жінка зі своїми молодшими братом та сестрою. Зазначеним жінці та дітям, як і іншим влаштованим до Центру надається допомога лише з проживання і харчування. Перебування їх у Центрі адміністрація пояснила наявністю у них СЖО. При цьому моніторингова група не отримала пояснень, чому діти з цього відділення не влаштовані до Відділення термінового влаштування дитини.

Враховуючи зазначене рекомендовано:

1. Привести Положення про Центр та його відділення у відповідність до норм діючого законодавства.
2. Привести роботу Центру щодо виявлення, соціального супроводу, надання соціальних послуг сім'ям, які перебувають в СЖО, у відповідність до постанов КМУ від 23.11.2013 року № 895, № 896.
3. Забезпечити ведення обліку сімей, які перебувають в СЖО.
4. Привести особові справи дітей у відповідність до чинного законодавства.

5. Створити умови для забезпечення потреб дітей, які мають особливі потреби, зокрема, інклюзивні освітні послуги, реабілітаційні послуги.

6. Забезпечити соціально-психологічну реабілітацію дітей, які перебувають в Центрі.

7. Забезпечити підвищення кваліфікації фахівців центру.

Представник Уповноваженого
з дотримання прав дитини та сім'ї

А. Філіпішина

Керівник експертної групи з питань
інтегрованих соціальних послуг сім'ям
Директорату соціальних послуг та
інтеграції Міністерства соціальної політики
України Гладкова Олена Юріївна

О. Гладкова

Президент Громадської організації
«Ліга соціальних працівників України»

С. Толстоухова